



H. G. Wells

**OSTROV
DOKTORA MOREAUA**

Vydavateľstvo
Spolku slovenských spisovateľov



H. G. Wells

**OSTROV
DOKTORA MOREAUA**

(H. G. Wells: The Island of Doctor Moreau.
Penguin Books, Harmondsworth 1973.)



Vydavateľstvo
Spolku slovenských spisovateľov

Translation © Marián Gazdík 2013
Cover design © Anna Chovanová 2013
Slovak Edition © Vydavateľstvo Spolku slovenských
spisovateľov, spol. s r. o., Bratislava
e-mail: vsss@stonline.sk, <http://www.vsss.sk>



Realizované s finančnou podporou
Ministerstva kultúry Slovenskej republiky

Preklad tohto diela vznikol s finančnou podporou
Literárneho fondu.



VYDAVATEĽSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV, spol. s r. o.

H. G. Wells: *Ostrov doktora Moreaua*
Z anglického originálu: *The Island of Doctor Moreau*.
Penguin Books, Harmondsworth 1973.

Preložil Marián Gazdík
Zodpovedná redaktorka Oľga Kudláčová

Obálka Anna Chovanová
Sadzba Anna Chovanová

Tlač PM Turany
Prvé vydanie
Printed in Slovakia

ISBN 978-80-8061-747-9

OBSAH



Úvod	(7)
V člunku lode <i>Lady Vain</i>	(9)
Muž, ktorý išiel nikam	(13)
Podivná tvár	(17)
Pri zábradlí škunera	(23)
Muž, ktorý nemal kam ísť	(27)
Zlovestní ľudia v člne	(32)
Zamknuté dvere	(38)
Rev pumpy	(44)
Stvorenie v lese	(48)
Mužove výkriky	(59)
Honba na človeka	(63)
Hovorcovia Zákona	(70)
Dohadovanie	(80)
Doktor Moreau vysvetľuje	(86)
Niečo o Zvieracích ľudoch	(100)
Ako Zvierací ľudia ochutnali krv	(107)
Katastrofa	(122)
Našli sme Moreaua	(128)
Montgomeryho večierok	(133)
Sám so Zvieracími ľuďmi	(142)
Návrat do zvieracieho stavu	(149)
Sám ako prst	(163)

ÚVOD



Prvého februára 1887 po kolízii s opusteným plávajúcim vracom stroskotala loď *Lady Vain* asi na 1. stupni južnej šírky a 107. stupni západnej dĺžky.

Piateho januára 1888 – teda o jedenásť mesiacov a štyri dni neskôr – môjho strýka Edwarda Prendicka, ktorý určite nastúpil na palubu lode *Lady Vain* v Callau a o ktorom sa predpokladalo, že sa utopil, našli na piatom stupni a troch minútach južnej šírky a na stoprvom stupni západnej dĺžky v malom člne, ktorého meno sa nedalo prečítať, ale pravdepodobne patril k stratenej lodi *Ipecacuanha*. Strýko porozprával taký podivný príbeh o svojej záchrane, až si ľudia mysleli, že sa zbláznil. Následne tvrdil, že od chvíle, keď opustil loď *Lady Vain*, na všetko úplne zabudol. O jeho prípade sa v tom čase diskutovalo v kruhoch psychológov ako o zvláštnom príklade straty pamäti v dôsledku fyzického a duševného stresu. Toto rozprávanie našiel medzi jeho písomnosťami jeho dolu podpísaný synovec a dedič, ale nebola k nemu pripojená nijaká jasne vyjadrená žiadosť o jeho publikovanie.

Jediný ostrov, o ktorom sa vie, že jestvuje v tomto regióne, ten, na ktorom zachránili môjho strýka, je Noble's Isle, malý neobývaný sopečný ostrovček. Roku 1891 ho navštívila anglická Loď Jej Veličenstva *Scorpion*. Vtedy na ňom pristála skupina námorníkov a nenašli na ňom nijaký život okrem niekoľkých zvláštnych bielych nočných motýľov, niekoľkých



diviakov a zajacov a zopár dosť podivných potkanov. Nepodarilo sa z nich zabezpečiť nijaké vzorky. Takže tento príbeh nemožno potvrdiť v tom najdôležitejšom a najkonkrétnejšom. Keď to vezmeme do úvahy, zdá sa, že nikomu sa nespôsobí nijaká ujma, ak tento čudessný prípad predložíme verejnosti. Tým skôr, ako sa domnievam, že to bol aj úmysel môjho strýka. Aspoň teda pár informácií o ňom. Môj strýko sa vytratil zo sveta bez stopy asi na piatom stupni južnej šírky a stopiatom stupni západnej dĺžky a znovu sa objavil v tej istej časti oceánu po uplynutí jedenástich mesiacov. Počas tohto obdobia musel nejako prežiť. A zdá sa, že škuner *Ipecacuanha* vyplával z Afriky s opitým kapitánom, pumou a nejakými ďalšími zvieratami na palube v januári 1887. Toto plavidlo dobre poznali v niektorých prístavoch v južnom Pacifiku a je tiež známe, že napokon sa z týchto morí vytratil (so značným množstvom kopry na palube) a vyplávalo v ústrety svojmu neznámemu osudu z Banye v decembri 1887, čo je dátum, ktorý sa úplne zhoduje s údajmi v správe môjho strýka.

CHARLES EDWARD PRENDICK



V ČLNKU LODE *LADY VAIN*



Netvrdím, že by som niečo pridával k tomu, čo sa už napísalo o stroskotaní lode *Lady Vain*. Ako všetci vedia, zrazila sa s opusteným vrakom vzdialeným od Callaa asi na desať dní plavby. Siedmich členov posádky v najväčšej veslici zachránil anglický delový čln Jej Veličenstva *Myrtle* a správa o ich útrapách sa stala takmer rovnako známa ako oveľa horší prípad lodi *Medusa*. Avšak musím teraz pridať k už publikovanej správe o *Lady Vain* rovnako hrozný a určite oveľa podivnejší príbeh. Doteraz sa myslelo, že štyria muži, ktorí boli v člne, to neprežili, ale nie je to tak. Mám isté dôkazy pre toto tvrdenie – som totiž jeden z nich.

V prvom rade však musím poznamenať, že v člne nikdy neboli štyria muži. Boli traja. Constans, ktorého „videl kapitán, ako naskočil do úzkeho člna“ (*Daily News*, sedemnásteho marca 1887), sa k nám našťastie pre nás a nanešťastie pre neho nedostal. Skákal spod kotúčov lán pod roztriešteným sťažňom. Keď sa vrhal do vln, zachytil sa päťou o malé lanko. Potom chvíľu visel dole hlavou, avšak vzápätí spadol a narazil na nejaké brvno alebo stožiar plávajúci na hladine. Plavili sme sa k nemu, ale už sa nevynoril.

Vravím, že našťastie pre nás sa k nám nedostal, a mohol by som dodať, že aj našťastie pre neho, lebo sme mali len malý súdoček vody a pár navlhnutých lodných suchárov. Ľudia dostali výstrahu o nešťastí z ničoho nič a loď nebola na takúto

katastrofu vôbec pripravená. Mysleli sme, že ľudia vo veľkom člne budú lepšie zásobení jedlom (hoci sa zdá, že neboli). Snažili sme sa ich privolať. Nemohli nás počuť a na druhý deň keď mrholenie ustalo, čo sa stalo až na poludnie, neostalo po nich ani stopy. Nemohli sme sa postaviť a rozhliadnuť sa okolo seba, lebo čln sa veľmi hojdal. Po mori sa valili dlhé vysokánske vlny a mali sme čo robiť, aby sme udržali čln čelom k nim. Z tých ďalších dvoch, ktorí unikli so mnou, bol jeden muž menom Helmar, pasažier takisto ako ja. Meno druhého muža, námorníka, nepoznám, ale bol to nízky územčistý muž a zajakával sa.

Plavili sme sa – mučení hladom a po tom, ako sa nám minula voda, aj neznesiteľným smädom – celkovo osem dní. Na druhý deň sa more upokojilo, bolo tiché a hladké ako sklo. Obyčajný čitateľ si tých osem dní vôbec nedokáže predstaviť. Našťastie pre neho, nemôže si pamätať nič, s čím by to mohol porovnať. Po prvom dni sme si povedali len málo, ležali sme na svojich miestach v člnku a hľadeli na horizont. Alebo sme sa navzájom pozorovali, ako sa nás zmocňuje zúfalstvo a únava, a na očiach nám bolo vidno, že sú zo dňa na deň väčšie a divokejšie. Slnko nás neúprosne spaľovalo. Už štvrtý deň sa nám minula voda a začali nám napadať čudné myšlienky. Bolo nám ich vidno na očiach, ale asi až šiesty deň Helmar vyslovil to, čo sme mali všetci na mysli. Pamätám sa na naše hlasy – chrapľavé a tiché. Tak sme sklonili hlavy k sebe a šetrili slovami. Vzpieral som sa tomu zo všetkých síl, bol som radšej za to, aby sme potopili čln a zahynuli spolu medzi žralokmi, ktoré nás prenasledovali. Potom však Helmar vyhlásil, že ak prijmeme jeho návrh, budeme mať čo piť, a námorník úplne ožil.

Nechcel som ťahať žreb a námorník znovu a znovu v noci

šepkal čosi Helmarovi. Sedel som vpredu s vreckovým nožikom v ruke – aj keď som pochyboval, či mám dosť guráže, aby som bojoval. A ráno som súhlasil s Helmarovým návrhom a podávali sme si polpencu, aby sme našli toho, koho obetujeme.

Žreb padol na námorníka, ale bol z nás najsilnejší a nemienil sa podriaďiť dohode. Vzápätí napadol Helmara. Začali zápasiť. Plazil som sa člnom k nim, aby som pomohol Helmarovi tým, že chytím námorníka za nohu. Avšak keď sa člň rozkolísal, námorník sa potkol. Tí dvaja spadli na okraj člňa a spolu sa prevalili cez palubu. Klesli pod hladinu ako kamene. Pamätám sa, že som sa na tom rozosmial a čudoval som sa, prečo sa chichocem. Ten smiech ma zrazu ovládol ako niečo zvonku.

Ležal som križom cez lavicu, neviem ako dlho. Premýšľal som o tom, že keby som mal dosť síl, pil by som morskú vodu, zbláznil by som sa a rýchlo by som umrel. A kým som tam tak ležal, zbadal som, ako sa ku mne tesne nad obzorom priblížila nejaká loď. Pozoroval som ju sotva zvedavejšie, ako keby to bol len obrázok. Musel som už blúzniť, a predsa sa veľmi presne pamätám na všetko, čo sa stalo. Spomínam si, ako sa mi hlava hojdala s morom a horizont s loďou tancoval nahor a nadol. Ale pamätám sa veľmi jasne aj na to, ako som bol presvedčený, že som zomrel. Napadlo mi, aké je to vtipné, že keby prišli o malú chvíľku skôr, našli by ma ešte živého.

Zdalo sa mi to ako celá večnosť, kým som ležal s hlavou na lavici a hľadel som na tancujúci škuner, ako sa vynára z mora. Bola to maličká loď, mala plachty ako škuner na prove aj na korme. Obracala sa sem a tam v čoraz väčších kruhoch, lebo musela križovať proti vetru. Vôbec mi neprišlo na um, aby som upútal jej pozornosť a nepamätám sa na nič konkrétne po tom,

ako som zbadal bok tej lode, až kým som sa neprebudil v tesnej kajute na korme. Nejasne si spomínam, ako ma zdvihli a niesli po mostíku a tiež na veľkú pehavú červenú tvár lemovanú ryšavými vlasmi, ako na mňa hľadí ponad vlnolam. Mal som tiež letmý dojem, že som videl tmavú tvár s neobyčajnými očami tesne pri mojej tvári, ale považoval som to za nočnú moru, až kým som ju znovu nevidel. Mám také tušenie, že mi niečo naliali medzi zuby. A to je všetko.



MUŽ, KTORÝ IŠIEL NIKAM



Kajuta, v ktorej som sa ocitol, bola malá a dosť neuprataná. Sedel tu pomerne mladý muž s vlasmi ako ľan, štetinovými fúzmi farby slamy, ovisnutou spodnou perou a držal ma za zápästie. Asi minútu sme na seba bez slova hľadeli. Bolo zvláštne, že mal vodnaté sivé oči, úplne bez výrazu.

Potom sa mi nad hlavou ozval rachot, ako keby niečo tíklo do kovového rámu postele, a zaznelo hlboké zúrivé zavrčanie nejakého obrovského zvieraťa. Zároveň s tým muž znovu prehovoril.

Zopakoval svoju otázku.

„Ako sa teraz cítite?“

Asi som povedal, že sa cítim dobre. Nedokázal som si spomenúť, ako som sa tam dostal. Musel mi vidieť otázku v očiach, lebo hlas sa zo mňa vôbec nedostal.

„Vytiahli vás z člna – vyhladovaného. Nápis na člniku bol *Lady Vain* a na jeho okraji sa našli škvrny od krvi.“ Zároveň mi zrak padol na moju dľaň, takú vychudnutú, až vyzerala ako ufúľaná kožená peňaženka plná hrkajúcich kostí. Vtedy sa mi vrátili spomienky na to, čo sa v člne odohrávalo.

„Dajte si trochu tohto,“ vyzval ma a podal mi trochu tmavočerveného vychladeného nápoja.

Chutilo to ako krv a posilnilo ma to.

„Mali ste šťastie, že vás zachránila loď s lekárom na palube,“ utešoval ma. Vyslovoval dosť lajdácky a trochu šušlal.

„Aká je to loď?“ spýtal som sa pomaly a chrapľavo, lebo som dlho nič nehovoril.

„Je to malá obchodná loď z Afriky, z Callaa. V prvom rade som sa nikdy nepýtal, odkiaľ sa vzala. Asi z krajiny rodených bláznov. Ja sám som pasažier z Afriky. Ten idiotský blázon, ktorý ju vlastní a je aj jej kapitán, volá sa Davis, stratil svoje doklady alebo čo. Iste si viete predstaviť takých ľudí – nazval tú loď *Ipecacuanha*. Nechápem, prečo si, dočerta, zo všetkých poondiatych mien vybral práve toto. Avšak to meno sa k nej výborne hodí, najmä počas bezvetria.“

Nato sa zhora ozval zasa ten známy hluk, vrčanie a štekot spolu s ľudským hlasom. Potom niekto zreval niečo ako „Poondiaty idiot“, aby s tým prestal.

„Boli ste takmer mŕtvy,“ vyhlásil môj spoločník. „Mali ste vskutku namále. Ale dačo som do vás nalial. Všimli ste si opuchliny na rukách? Od injekcií. Takmer tridsať hodín ste boli v bezvedomí.“

Pomaly som o tom premýšľal. Zrazu ma vyrušil štekot psov.

„A môžem jesť už aj tuhú stravu?“ spýtal som sa.

„Vďaka mne áno,“ odvetil. „A baranina sa už varí.“

„Áno, trochu baraniny by som si dal,“ podotkol som sebaisto.

„Avšak viete, že umieram túžbou dozvedieť sa, ako to, že ste ostali sám v člne,“ vyslovil po krátkom váhaní.

Zazdalo sa mi, že som mu v očiach spozoroval isté podozrenie.

„Dočerta s tým zavýjaním!“

Zrazu vyšiel z kajuty a začul som ho nahlas sa hádať s niekým, kto mu odpovedal nezrozumiteľnou hatlaninou. Zdalo sa, že celá hádka sa skončila údermi, ale mal som pocit, že som zle počul. Potom zreval na psy a vrátil sa do kajuty.

„No tak?“ vyzvedal už vo dverách. „Práve ste mi to začali rozprávať.“

Povedal som mu, ako sa volám a že som sa zaoberal prírodnými vedami, aby som zahnal nudu vo svojom pohodlnom živote. Zdalo sa, že ho to zaujíma.

„Aj ja sám som sa venoval vede. Robil som skúšku z biológie na University College. Vyoperoval som vaječník z dáždovky alebo slimáka a podobné veci. Ach, Bože! Je to už desať rokov. Ale pokračujte, pokračujte! Povedzte mi, čo sa v člne stalo.“

Zjavne ho uspokojila úprimnosť, s akou som mu vyrozprával úsečnými vetami svoje zážitky, lebo som sa cítil ešte hrozne slabý. Keď som skončil, hneď preskočil na tému prírodných vied a jeho vlastného štúdia biológie. Podrobne sa ma vypytoval na Tottenham Court Road a Gower Street.

„Ešte stále prekvitá Caplatziho krám? Ach, aký to len bol obchod!“

Bol to zjavne len priemerný medik a neustále sa vracal ku kabaretom. Porozprával mi aj pár vtipov.

„Všetko som to opustil, pred desiatimi rokmi,“ vyhlásil. „Aké to bolo všetko úžasné! Ale spravil som zo seba somára... Vyhorel som ešte predtým, ako som dovŕšil dvadsaťjeden rokov. Trúfam si povedať, že dnes je už všetko inak... Ale teraz musím vyhľadať toho idiota kuchára a pozrieť sa, čo robí s vašou baraninou.“

Nad hlavami sa nám znovu ozvalo vrčanie psov tak náhle a s takou zúrivou intenzitou, až ma to vystrašilo.

„Čo je to?“ zvolal som za ním, ale dvere sa už zavreli.

Vrátil sa s varenou baraninou a mňa tak potešila jej lákavá vôňa, že som na rev šeliem ihneď zabudol.

Po dni neustáleho spánku a jedenia som sa natoľko zotavil,

že som bol schopný vstať z lôžka a prejsť k okienku, cez ktoré som sledoval, ako sa zelené more snaží udržať s nami krok. Zdalo sa mi, že škuner uháňa s vetrom opreteký. Montgomery – tak sa volal ten muž s vlasmi žltými ako ľan – vošiel znovu dnu. Stál som tam len tak a požiadal som ho o nejaké šaty. Požičal mi vlastné z hrubého plátna, lebo tie, čo som mal na sebe v člne, hodil cez palubu, ako mi prezradil neskôr. Boli pre mňa dosť veľké, lebo to bol mohutný muž a mal dlhé údy.

Medzi rečou sa zmienil o tom, že kapitán je takmer stále v kajute a ožratý. Keď som si od neho bral šaty, položil som mu pár otázok o cieľi tejto lode. Povedal, že loď smeruje na Havaj, ale že najprv sa ešte on musí niekde vylodiť.

„Kde?“ vyzvedal som.

„Je to ostrov... kde žijem. Pokiaľ viem, doteraz sa nijako nevolá.“

Hľadel na mňa s poklesnutou spodnou perou a z ničoho nič sa snažil vyzeráť zámerne taký hlúpy, až mi došlo, že sa chce vyhnúť otázkam. Zachoval som sa diskkrétne a už som sa viac nevypytoval.



PODIVNÁ TVÁR



Vyšli sme z kajuty a stretli sme sa s mužom na lanovom rebríku, ktorý nám bránil prejsť. Stál na rebríku obrátený chrbtom k nám a nazíval cez priechod dole do podpalubia. Videl som, že je to znetvorený chlapík, nízky, územčistý a neohrabaný so zhrbeným chrbtom, chlpatým krkom a hlavou skrčenou medzi plecami. Mal na sebe tmavomodré seržové šaty a mal neuveriteľne husté a drsné čierne vlasy. Počul som, ako schované psy rozzúrene štekajú, a on sa okamžite spätil. Narazil na moju ruku, ktorú som vystrel, aby som ho od seba odtlačil. Otočil sa rýchlo ako zvierat.

Tá čierna tvár, ktorá sa mi z ničoho nič zjavila, ma neopísateľne šokovala a vydesila. Bola výnimočne zdeformovaná. Tvárová časť vyčnievala a vytvárala niečo, čo vzdialene pripomínalo ňufák. Obrovské pootvorené ústa odhaľovali také veľké biele zuby, aké som v ľudských ústach ešte nikdy nevidel. Oči mal na okrajoch podliate krvou, okolo orieškovhnedých zreničiek bol sotva viditeľný biely okraj. Na tvári sa mu rozhostil výraz zvláštnej žiary a vzrušenia.

„Dofrasa aj s tebou!“ zreval Montgomery. „Prečo sa, dočerta, nepracješ z cesty?“

Muž s čiernou tvárou bez slova okamžite uhol.

Vyšiel som po rebríku, a keď som tade prechádzal, inštinktívne som na neho zísal. Montgomery na chvíľu ostal dole.

„Vieš, že tu nemáš čo robiť,“ vyslovil rozvážne. „Tvoje miesto je vpredu.“

Muž s čiernou tvárou sa prikrčil. „Oni... tam vpredu, ma nechcú.“ Vyslovoval pomaly zvláštne hrubým hlasom.

„Nechcú ťa tam vpredu!“ odsekol Montgomery hrozivo. „Ale ja ti pravím choď.“

Akoby chcel povedať ešte niečo, ale zrazu sa na mňa pozrel a nasledoval ma po rebríku. Zastal som v polovici palubného prielezu a obzrel som sa ešte stále neuveriteľne ohromený z grotesknej ohavnosti tohto stvorenia s čiernou tvárou. Ešte nikdy som nevidel takú odpudzujúcu a podivnú tvár, a predsa – ak je tento protiklad možný – som zároveň zažil čudný pocit, že už som sa *niekedy* stretol s týmito rysmi a grimasami, ktoré ma tak zarazili. Neskôr mi napadlo, že som ho asi videl, keď ma vytiahli na palubu, no sotva mi to potvrdilo moje tušenie, že sa s ním už poznám. A predsa, ako by mohol človek uprieť oči na tak výnimočnú tvár a zabudnúť, kedy presne sa s ňou stretol.

Vyrušilo ma Montgomeryho gesto, aby som ho nasledoval. Obrátil som sa a obzeral som sa okolo seba po palube maličkého škunera. Vďaka zvukom, ktoré som počul predtým, som už bol čiastočne pripravený na to, čo som uvidel. Zaiste som ešte nikdy v živote nevidel takú špinavú palubu. Bola posiatá kúskami mrkvy, franforcami zelených odpadkov a neopísateľnou špinou. K hlavnému stážňu boli reťazami pripútané hrozivé chrty, ktoré teraz skákali a štekali na mňa. Pri plachte zadného stážňa bola obrovská puma natlačená do malej železnej klietky, takej tesnej, že sa v nej nemohla ani obrátiť. Ďalej pod palubou na pravoboku stálo zopár veľkých kotercovcov s množstvom zajacov a jednou lamou napchatou dopredu do obyčajnej škatule. Psy mali ňufáky zviazané koženými náhubkami. Jediné ľudské stvorenie na tejto palube bol vyziabnutý mlčanlivý námorník pri kormidle.

Zaplátané špinavé vratiplachty napínal vietor a z výšky sa zdalo, že všetky sú vyťahnuté. Obloha sa vyjasnila a slnko bolo už za polovicou svojho zostupu. Súbežne s nami uháňali dlhé spenené vlny sčerené silným vetrom. Popri kormidelníkovi sme prešli k zábradliu a videli sme, ako sa voda pení pod kormou. Bublínky tancovali a mizli v brázde za ňou. Obrátil som sa a prezeral som si nechutnú palubu lode.

„Je to morský zverinec?“ vyzvedal som.

„Vyzerá to tak,“ vyhlásil Montgomery.

„Načo sú tieto šelmy? Na predaj, alebo do nejakej zbierky kuriozít? Kapitán si myslí, že ich predá niekde v južných moriach?“

„Vyzerá to tak, či nie?“ súhlasil so mnou Montgomery a znovu sa obrátil k brázde na mori.

Zrazu sme začuli štekot a spršku zúrivých nadávok, ktoré sa ozývali od schodíkov vedúcich dole ku kajutám, a zdeformovaný muž s čiernou tvárou sa rýchlo vyškríabal nahor. Hneď za ním išiel mohutný ryšavý chlap s bielou čiapkou. Keď chrty, ktoré už vtedy na mňa prestali brechať, zbadali toho znetvoreného muža, hrozne sa rozzúrili, začali zavýjať a napínať reťaze. Čierny muž pred nimi na chvíľu zaváhal. To poskytlo ryšavému chlapovi dosť času na to, aby ho dostihol a uštedril mu poriadny úder medzi lopatky. Ten úbožiak išiel k zemi ako zabitý vôl a gúľal sa v prachu medzi rozzúrenými a rozrušenými psami. Našťastie pre neho mali na papuliach náhubky. Ryšavec vydal zo seba vzrušený výkrik a zatackal sa. Zdalo sa mi, že určite spadne buď dozadu na schodíky ku kajutám, alebo dopredu na svoju obeť.

Hneď ako sa objavil druhý muž, Montgomery na neho zúrivo vybehol. „Bude tam ticho!“ vykrikoval vyčítavo. Na prednej palube sa zjavilo pár námorníkov.